

Meningsvormende nota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: uitgangspunten afvalbeleid komende periode

Collegedatum: 12-12-2025

Kernboodschap:

Als college zien we de noodzaak om samen met de raad de uitgangspunten en doelstelling voor de komende periode rondom de afval- en grondstoffeninzameling opnieuw vast te stellen. De afgelopen jaren was het beleid gericht op het verminderen van de hoeveelheid restafval. Samen moet bepaald worden in hoeverre dit de doelstelling blijft en wat voor effect dit heeft op de drie centrale criteria: service, kosten en prestaties.

Aan de hand van 3 scenario's kan richting worden gegeven welke ambitie nagestreefd wordt.

Scenario's

Scenario 0: Geen aanpassingen afvalbeleid en geen aanpassingen aan het huidige inzamelsysteem.

In het verleden zijn afwegingen gemaakt tussen kosten, prestaties en service. Deze blijven ongewijzigd. Het huidige beleid blijft gehanteerd en we doen ook geen aanpassingen aan het huidige inzamelsysteem.

Scenario 1: Opnieuw vaststellen wat de uitgangspunten zijn, zonder te streven naar het verder verlagen van de hoeveelheid restafval.

Centrale uitgangspunten van het beleid worden opnieuw vastgesteld en er wordt vastgesteld wat de standaardoptie is per aansluiting. Voor de +/- 1000 huishoudens die momenteel te weinig ruimte hebben voor de minicontainer doen we aanpassingen aan het systeem. De aanpassingen verhogen de service voor deze inwoners, waardoor het ook makkelijker is om de kwaliteit van de grondstoffen hoog te houden. Ook worden maatregelen genomen die helpen de kosten op lange termijn beheersbaar te houden.

Scenario 2: Opnieuw vaststellen wat de uitgangspunten zijn, waarbij de focus ligt op verdere verlaging van de hoeveelheid restafval.

In praktijk betekent dit het invoeren van omgekeerd inzamelen. Hierbij wordt restafval niet langer aan huis opgehaald maar moet dit naar een container centraal in de wijk worden gebracht. Deze maatregel prikkelt inwoners om hun afval beter te scheiden (en hiermee ook meer grondstoffen aan te bieden), de hoeveelheid restafval zal sterk dalen waarbij dit tegelijkertijd ook helpt de kosten beheersbaar te houden. Naast het invoeren van omgekeerd inzamelen worden ook een aantal andere maatregelen genomen, net als in scenario 1, die helpen de kosten op de lange termijn beheersbaar te houden.

Aanleiding

De afgelopen periode zijn op het beleidsveld afval meerdere moties door de raad aangenomen: "Aangesterkte Aanpak Afval", "Afval onder de grond", "Minder afval mooier straatbeeld". In het coalitieprogramma is een proef met een tijdelijk roulerend inzamelpunt voor grofvuil in wijken opgenomen. De moties en de proef roepen op tot aanpassing van het huidige inzamelsysteem. Een overzicht van het huidige systeem vindt u in bijlage 2.

Het aanpassen is mogelijk, maar zorgt er wel voor dat er conflicten ontstaan met andere centrale uitgangspunten. Het is dus wenselijk om een integrale afweging te maken waar de focus moet liggen.

De afgelopen periode lag de focus op het verbeteren van de afvalscheiding met als centrale doelstelling het terugbrengen van de hoeveelheid restafval. De eerste vraag is of dit de komende periode ook het centrale uitgangspunt moet zijn. De prestaties zijn de afgelopen jaren verbeterd. Deze kunnen nog verder verbeterd worden maar de enige maatregel die kan helpen een substantiële daling te bereiken is omgekeerd inzamelen. Er kan ook gekozen worden om niet langer te streven naar het verlagen van de hoeveelheid restafval. Ook in dit scenario is het wenselijk om de huidige uitgangspunten wat aan te passen om te zorgen dat voor de komende jaren een optimum blijft tussen de drie centrale criteria: service, kosten en prestaties.

We zien een aantal uitdagingen de komende jaren die invloed hebben op deze drie centrale pijlers.

De belangrijkste zijn:

- Verwachte kostenstijgingen
Zowel de inzamelkosten als de verwerkingskosten zullen naar verwachting stijgen de komende jaren. De inzamelkosten zullen met name stijgen op het personele gedeelte van deze kosten. Dit komt door de krapte op de arbeidsmarkt en strengere arbeidsnormen. We verwachten ook een sterke stijging van de verwerkingskosten. Het Rijk heeft een aantal maatregelen afgekondigd die de verwerking van restafval substantieel duurder zullen maken. Restafval is nu al de duurste stroom om te verwerken.
- Uitdagingen rondom kwaliteit van de grondstofstromen
In het verleden is (landelijk) vooral gestuurd op vermindering van de hoeveelheid restafval. En hierbij lag minder de focus op de kwaliteit van de grondstofstromen. Door de sterke focus op minder restafval zijn veel grondstofstromen vervuild geraakt. Hierdoor is hoogwaardige recycling niet mogelijk of veel duurder. Afnemers van de grondstoffen worden steeds kritischer op de kwaliteit van de grondstoffen. Bij afkeur van de grondstoffen moeten deze alsnog als restafval verwerkt worden. Als gemeente moeten we sterker sturen op de kwaliteit van grondstoffen. Dit kunnen we doen door dar vaker de container te laten controleren bij inzameling, waarbij ze ook containers kunnen weigeren als deze te vervuild zijn. Ook kunnen we als gemeente zelf met handhavers optreden.

Ook zijn er een aantal onderdelen van het huidige systeem die om aandacht vragen:

- Sommige inwoners hebben op dit moment te weinig ruimte om alle containers op eigen terrein te stallen. Dit zijn vaak hoogbouw/bovenwoningen met weinig eigen ruimte. Daardoor is het voor hen moeilijker om afval en grondstoffen op te slaan en juist aan te bieden. Het gaat om ongeveer 1000 woningen van de 18.500 in Wijchen. De hoeveelheid ruimte verschilt per woning, dus het aantal aanpassingen in het systeem moeten gebeuren op basis van maatwerk. Voor de 1000 woningen zal restafval via een verzamelcontainer ingezameld moeten worden waarbij dit mogelijk ook geldt voor één of meerdere andere stromen.
- Momenteel hanteren we reinigingsrecht in gemeente Wijchen. Dit betekent dat kleine bedrijven, die een vergelijkbare hoeveelheid afval en grondstoffen produceren als een huishouden, mee kunnen in het gemeentelijke afvalstelsel, tegen een kostendekkende vergoeding. Als gemeente zijn wij niet verplicht reinigingsrecht aan te bieden. Voor kleine ondernemers zal deze optie voordelig zijn. Maar voor ons als gemeente is dit een relatief dure optie. Er is veel ambtelijke capaciteit nodig om dit systeem correct te implementeren, mede omdat dit met meerdere partijen afgestemd moet worden en het om een relatief

klein aantal ondernemers gaat. Daarnaast hebben we in het centrum vermoedens dat er illegaal meegelift wordt op het gemeentelijke systeem door ondernemers. Maar omdat een gedeelte van de ondernemers wel gebruik mag maken van het gemeentelijke systeem is handhaven lastig. Om het systeem te versimpelen zou het wenselijk zijn om te stoppen met het aanbieden van reinigingsrecht.

Naast de uitdagingen en het huidige systeem willen we u ook graag een aantal mogelijke aanpassingen van het systeem ter overweging geven. Er zijn aanpassingen die de balans kunnen verschuiven tussen service, verwachte prestaties en kosten. Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Invoeren van omgekeerd inzamelen voor restafval. Dit prikkelt inwoners om hun afval beter te scheiden. Resultaten uit andere gemeenten laten zien dat er een flinke daling van de hoeveelheid restafval zal plaatsvinden. Door de betere scheiding worden ook meer grondstoffen aangeboden. Deze maatregel verbeterd hiermee de scheidingsprestaties en zal op termijn ook goedkoper zijn.
- Inzamelen Oud Papier en Karton via zijlader. Hierbij worden de containers mechanisch opgepakt door de vrachtwagen. Dit zorgt dat inzameling goedkoper kan omdat alleen een vrachtwagen en chauffeur nodig zijn in plaats van vrachtwagenchauffeurs en beladers (de zijlader vrachtwagens zijn wel iets duurder, maar niet ten opzichte van de kosten voor beladers). Aandachtspunt hierbij is wel dat er geen losse dozen meer aangeboden kunnen worden. Met inzameling via zijlader is er niet langer plek om te werken met vrijwilligers. Al jaren worden er geen nieuwe verenigingen toegelaten tot het systeem en worden bestaande samenwerkingen afgebouwd. Maar inzameling via zijladers betekent een definitief einde voor deze werkwijze.
- Invoering container Plastic+ laagbouw. Momenteel zamelen we dit in met losse zakken, maar we willen dit graag gaan inzamelen via een minicontainer bij laagbouw. Dit maakt controle van de kwaliteit van Plastic+ veel makkelijker, en maakt de inzameling ook goedkoper omdat dit op veel plekken mechanisch met zijlader kan. Aandachtspunt hierbij is wel dat dit een extra/vierde container betekent.
- Opnieuw bepalen wat de standaardopties van inzameling per type aansluiting. De afgelopen jaren zijn er een aantal inzamel opties bijgekomen bijvoorbeeld de ondergrondse (pers)papiercontainer. Door opnieuw vast te stellen wat de standaardopties zijn per type aansluiting kunnen we mogelijk hogere service bieden met betere afvalscheidingsprestaties tot gevolg. Bijkomend voordeel is dat we ook duidelijker richting projectontwikkelaars kunnen zijn welke opties verwerkt moeten worden in de plannen.

Deze maatregelen kunnen effect hebben op meer dan één pijler van het beleid. Door deze slim te combineren kan ook het effect verhoogd worden of worden investeringskosten lager. Tegelijkertijd kunnen niet alle maatregelen direct worden ingevoerd en vragen soms een flinke voorbereidingstijd.

Datum	Korte omschrijving eerder genomen besluiten (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)

Voor- en nadelen scenario's

Bij de scenario's zijn steeds een aantal aspecten als voor- en nadelen benoemd. De weging van deze voor- en nadelen is aan de gemeenteraad.

Scenario 0:

Geen aanpassingen afvalbeleid en geen aanpassingen aan het huidige inzamelsysteem.

Effect op de hoeveelheid restafval: De hoeveelheid restafval zal vergelijkbaar zijn met de huidige resultaten. Er zal geen significante daling plaatsvinden.

Voordelen:

- Er is in het verleden een solide afweging gemaakt tussen service, kosten en verwachte resultaten. De kosten liggen onder het Nederlands gemiddelde. De VANG prestaties zijn ten opzichte van de rest van vergelijkbare Nederlandse gemeenten ook voldoende.
- Bewoners worden niet geconfronteerd met een wijziging in de inzameling, hoeven hier dus niet aan te wennen.

Nadelen:

- Beperkte aandacht voor kwaliteit van grondstoffen (uitgangspunt: afval is grondstof)
- Gemeente heeft geen prikkels meer om inwoners te stimuleren om hun gedrag te veranderen.
- Kostenstijgingen kunnen niet opgevangen worden.
- Omdat er geen invloed uitgeoefend wordt op de stijgende kosten zal de stijging per aansluiting hoger zijn dan in scenario 1, en afhankelijk van de keuzes bij scenario 2 ook hoger dan scenario 2.
- Er komt geen oplossing voor de bijna 1000 adressen die geen ruimte hebben op eigen terrein voor stalling gft en restcontainer. Niet alle aansluitingen zijn momenteel in staat makkelijk het gewenste gedrag te vertonen.
- Er gaat geen significante verdere daling van de hoeveelheid restafval gerealiseerd worden

Scenario 1:

Herijking afweging centrale uitgangspunten, waarbij de huidige stand van zaken met betrekking tot afvalprestaties wordt gehanteerd.

Effect op de hoeveelheid restafval: Dit resulteert waarschijnlijk in een kleine verlaging van het aantal kilo restafval per inwoner.

Voordelen:

- Door voor de +/- 1000 aansluitingen de service te verhogen worden de afvalscheidingspercentages naar verwachting wat beter, en vindt minder ongewenst gedrag plaats. Restafval zal met (ondergrondse) verzamelcontainers worden ingezameld bij deze aansluitingen. Afhankelijk van de ruimte zal één of meer andere stromen ook via verzamelcontainers worden ingezameld.
- Door aanpassingen in het systeem kan meer met zijladers gewerkt worden. Hierdoor is minder personeel nodig. Dit helpt om de inzamelkosten beheersbaar te houden.
- Door een (gewijzigde) combinatie van service, communicatie en handhaving is het beter mogelijk de kwaliteit van grondstoffen hoog te houden of te verbeteren.

Nadelen:

- Om de service voor de +/- 1000 aansluitingen te verhogen zal gewerkt moeten worden met verzamelcontainers die relatief duur zullen zijn. Dit laatste omdat het aantal aansluitingen per inzamelmiddel relatief laag zal zijn.
- Een significante daling van de hoeveelheid restafval zal uitblijven.
- Zijladers kunnen niet overal in de gemeente gebruikt worden. Dit komt omdat er op de inzameldag relatief veel openbare ruimte nodig is.

Scenario 2:

Herziening beleid met centrale uitgangspunten waarbij de focus ligt op verdere verlaging van de hoeveelheid restafval.

Effect op de hoeveelheid restafval: Met dit scenario wordt een sterke verlaging van de hoeveelheid restafval mogelijk.

Voordelen:

- Inwoners worden geprikkeld hun afval beter te scheiden. Dit levert minder restafval op en meer grondstoffen.
- De optie zal kostenvoordeel opleveren. Er moet initieel wel geïnvesteerd worden in ondergrondse containers, maar de inzamel en verwerkingskosten zullen wezenlijk lager zijn. Deze maatregel zal een kostenvoordeel opleveren.
- Ten opzichte van scenario 1 heeft directe invoering van omgekeerd inzamelen een synergie voordeel. Voor de 1000 woningen is de eerste stap om restafval via (ondergrondse) verzamelcontainers in te zamelen. Bij plaatsing zal gekeken worden naar een zo kort mogelijke loopafstand voor de gebruikers. Maar deze containerlocaties komen waarschijnlijk niet overeen met de ideale containerlocaties. Als eerst aanpassingen gedaan worden voor de 1000 woningen en later nog omgekeerd inzamelen ingevoerd wordt zal dit dan langere loopafstanden betekenen of moeten er meer ondergrondse containers komen.
- Ander synergie voordeel is dat door omgekeerd inzamelen gelijktijdig in te voeren met Plastic+ inzameling via minicontainers bij laagbouw de oude restafvalcontainer de nieuwe Plastic+/PMD container worden. Dit betekent dat er geen nieuwe mini-containers aangeschaft hoeven worden en inwoners ook geen 4de container in de tuin of op het inrit krijgen.
- Scenario 2 betekent de beste balans tussen service, prestaties en kosten.

Nadelen:

- Omgekeerd inzamelen betekent een grote wijziging in het systeem voor inwoners. Nu wordt het restafval nog aan huis opgehaald. Bij omgekeerd inzamelen moeten inwoners hun restafval wegbrengen naar een voorziening op wijkniveau. Dit is een wezenlijk ander service niveau.
- Vraagt een relatief lange voorbereidingstijd voor invoering. Samen met Dar moet bepaald worden hoeveel containers er moeten komen en waar. Na vaststelling moeten de containers besteld worden en geïnstalleerd worden. Maar ook de communicatie naar inwoners zal tijd vragen om goed uit te leggen wat er verandert en hoe inwoners in het nieuwe systeem moeten handelen.
- Ook in dit scenario wordt meer gewerkt met zijladers. Net als bij scenario 1 geldt dat zijladers niet overal in de gemeente gebruikt kunnen worden. Dit komt omdat er op de inzameldag relatief veel openbare ruimte nodig is.

Vervolg:

Bij beide nieuwe scenario's zijn ook nog een aantal afzonderlijke keuzes te maken. Een overzicht vindt u in bijlage 1. Nadat u als raad heeft aangegeven welk scenario met de keuzeopties als het meest wenselijk ziet zal een voorstel volgen met een tijdlijn waarop alle maatregelen verwerkt zijn. Hiermee wordt ook duidelijk wanneer u uitgewerkte voorstellen kunt verwachten van de maatregelen.

Openbaar

Zaaknummer: